

5.1.2. ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - 2. stupeň

Charakteristika vyučovacího předmětu:

- vyučuje se v 6. - 8. ročníku 5 hodin týdně, v 9. ročníku 4 hodiny týdně
- je realizován v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace
- výuka probíhá většinou ve třídách, někdy v učebně informatiky nebo ve školním klubu, mimo budovu školy se žáci účastní literárních besed v knihovně, filmových a divadelních představení
- obsah má komplexní charakter, ale pro přehlednost je stejně jako na 1. stupni rozdělen do 3 složek, které se vzájemně prolínají:

- Jazyková výchova
 - žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka a učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy
 - vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování
 - při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné a intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídít je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění
- Komunikační a slohová výchova
 - žáci se učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah
 - ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku textu a jeho výstavbu
 - hlavním cílem je rozvíjení komunikačních schopností žáků a jejich tvůrčí činnosti
- Literární výchova
 - žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora, formulovat vlastní názory o přečteném díle a rozlišovat literární fikci od skutečnosti
 - postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu
 - žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život

Začlenění průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova (OSV)
 - Komunikace
- Mediální výchova (MV)
 - Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
 - Vnímání autora mediálních sdělení

Výchovné a vzdělávací strategie:

Kompetence k učení

- podněcovat u žáků pozitivní vztah k učení
- rozvíjet u žáků dovednosti potřebné k osvojování učiva a připravovat je na celoživotní vzdělávání

- učit žáky systematicky vyhledávat, třídit a používat potřebné informace
- vést žáky k používání jazykových příruček a slovníků
- vést žáky k užívání správné mluvnické a literární terminologie
- vést žáky k aplikaci naučených pravopisných pravidel a jejich vzájemnému propojování
- předkládat žákům možnosti používání osvojených jazykových dovedností i v jiných než jazykových oblastech

Kompetence k řešení problémů

- motivovat žáky k samostatnému rozpoznávání a pochopení problému a jeho promyšlenému řešení na základě vlastních zkušeností a vlastního úsudku
- napomáhat žákům samostatně nalézat pravidla probíraných mluvnických jevů
- vést žáky k samostatnému nalézání chyb v textu, jejich opravě a zdůvodnění správného řešení

Kompetence komunikativní

- učit žáky výstižně a otevřeně vyjadřovat a formulovat myšlenky a názory
- klást důraz na kultivovanost v písemném i ústním projevu
- zařazovat diskusní témata
- vést žáky k vnímavému naslouchání promluv druhých a k následnému vhodnému reagování na ně
- učit žáky výstižnou argumentací obhajovat vlastní názory
- podporovat různé formy komunikace
- připravovat žáky na zvládnutí komunikace s jinými lidmi v různých životních situacích

Kompetence sociální a personální

- vyžadovat dodržování pravidel slušného chování
- učit žáky spolupracovat ve skupině, vytvářet pravidla práce v týmu (organizace práce, rozdělení rolí, spolupráce, ohleduplnost, úcta) a respektovat je
- vnášet přátelskou atmosféru do výuky
- vést žáky k tomu, aby dokázali v případě potřeby poskytnout pomoc nebo o ni požádat
- uplatňovat individuální přístup k talentovaným žákům a k žákům s poruchami učení
- posilovat sebedůvěru žáků

Kompetence občanské

- vést žáky k tomu, aby respektovali přesvědčení druhých lidí
- netolerovat agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování
- na modelových situacích názorně demonstrovat pozitivní a negativní projevy chování
- motivovat žáky k zájmu, ochraně a ocenění našich tradic a kulturního i historického dědictví
- aktivně zapojovat žáky do kulturního dění a sportovních aktivit

Kompetence pracovní

- vyžadovat dodržování bezpečnostních a hygienických pravidel
- rozvíjet u žáků smysl pro povinnost vyžadováním přípravy na výuku
- vést žáky k využívání získaných znalostí v běžném každodenním životě
- cíleně ujasňovat představy žáků o jejich dalším vzdělávání a profesním zaměření

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Jazyková výchova - 6. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - používá jazykové příručky - rozpozná spisovný a nespisovný jaz. projev - zvládá čtení zdvojených souhlásek - používá pauzy, důrazy, tempo a přízvuk - určí kořen, předponu, příponu - zvládá pravopisné jevy lexikální a morfologické - určuje slovní druhy - seznamuje se s druhy podst. jmen - rozlišuje jména obecná a vlastní - zvládá pravopis koncovek příd. jmen - užívá jmenné tvary příd. jmen a bez pravopisných obtíží - skloňuje a stupňuje příd. jména - vyhledá zájmena a určí jejich druh - skloňuje zájmena - vyhledá číslovky a určí jejich druh - vhodně používá spisovné slovesné tvary - určuje přísudek a podmět 	<p>Jazyk a jeho útvary</p> <ul style="list-style-type: none"> - seznámení s jazykovými příručkami <p>Zvuková stránka jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> - spisovná a nespisovná výslovnost - zvuková stránka věty <p>Nauka o slově</p> <ul style="list-style-type: none"> - části slova - příbuzná slova - zdvojené souhlásky - skupiny <i>bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně</i> - předpony <i>s-, z-, vz-</i> - předložky <i>s, z</i> - pravopis <i>i/y</i> po obojetných souhláskách <p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy - druhy podstatných jmen - jména osobní a místní - druhy přídavných jmen - jmenné tvary přídavných jmen - stupňování přídavných jmen - druhy zájmen - skloňování zájmen - druhy číslovek - slovesa <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - základní větné členy - shoda podmětu s přísudkem 	<p>OSV - Komunikace</p>

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Komunikační a slohová výchova - 6. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - dodržuje dějovou posloupnost - sestaví osnovu - používá přímou řeč a graficky ji odlišuje v textu 	<p>Vypravování</p> <ul style="list-style-type: none"> - časová posloupnost - osnova vypravování - přímá řeč 	OSV - Komunikace
<ul style="list-style-type: none"> - popíše předmět, osobu, děj - zpracuje jednoduchý pracovní postup 	<p>Popis a jeho funkce</p> <ul style="list-style-type: none"> - popis předmětu, osoby, děje, pracovního postupu 	
<ul style="list-style-type: none"> - najde hlavní myšlenku textu 	Práce s informacemi	
<ul style="list-style-type: none"> - pracuje se snadným odborným textem - pořizuje si potřebné výpisky - pořizuje si výtahy z odborných článků 	Výpisky, klíčová slova	
<ul style="list-style-type: none"> - napíše dopis - rozlišuje dopis úřední a osobní 	Dopis	
<ul style="list-style-type: none"> - vyplní předtištěný formulář 	Písemnosti	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Literární výchova - 6. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - používá literaturu jako zdroj poznání - zhodnotí obraz historie v literatuře - uceleně reprodukuje jednoduchý přečtený text a vyjadřuje své pocity z přečteného textu - rozlišuje základní literární druhy a žánry a uvede jejich výrazné představitele - zná nejvýznamnější představitele české literatury 19. století - porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování - zdramatizuje jednoduchý text - rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších 	<ul style="list-style-type: none"> Úvod do literatury, literární druhy a žánry Lidová slovesnost Pohádky, pověsti, mýty Bajky Povídky Dobrodružný román Dětská poezie 	OSV - komunikace

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Jazyková výchova - 7. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - určuje slovní druhy - používá správné tvary podstatných jmen označujících části těla - určuje přídavná jména - skloňuje zájmena - určuje číslovky - rozlišuje slovesný rod činný a trpný a převádí slovesa do činného nebo trpného rodu - zvládá pravopisná pravidla - určuje věcné významy slov - pracuje se Slovníkem spisovné češtiny - vyhledává a vysvětluje rčení - vyhledává a rozlišuje slova jednoznačná a mnohoznačná - využívá synonyma - používá termíny z ostatních vyučovacích předmětů - zná hlavní způsoby obohacování slovní zásoby - odvozuje podstatná a přídavná jména - užívá složeniny - rozlišuje zkratky a zkratková slova - rozlišuje věty na základě základních větných členů - určuje druhy vět podle postoje mluvčího - určuje základní větné členy a způsoby jejich vyjádření - určuje rozvíjející větné členy a jejich různé typy 	<p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy - duálové tvary podstatných jmen - přídavná jména - číslovky - slovesný rod činný a trpný - příslovce (stupňování, spřežky) <p>Pravopis</p> <p>Nauka o slově</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovo, věcný význam slov - sousloví, rčení - slova jednoznačná a mnohoznačná - synonyma, homonyma, antonyma - odborné názvy - způsoby obohacování slovní zásoby - odvozování příponami a předponami - skládání slov - zkracování slov (zkratky a zkratková slova) <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - věty dvojčlenné a jednočlenné, větné ekvivalenty - druhy přísudku - druhy podmětu - rozvíjející větné členy (předmět, příslovečné určení, přívlastek, doplněk) 	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Komunikační a slohová výchova - 7. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - vypravuje poutavě příběhy - zvládá pravopis přímé řeči v textu - popisuje výrobky, umělecká díla a pracovní postupy - užívá odborné názvy - výstižně popisuje povahu člověka, jeho schopnosti, zájmy a zvláštnosti - využívá přirovnání, rčení, přísloví a pořekadla - poznává subjektivně zabarvený popis - pořizuje si výtahy z odborných článků - pracuje s odborným textem, vyhledává informace 	<p>Vypravování</p> <p>Popis</p> <ul style="list-style-type: none"> - popis výrobků, pracovních postupů - charakteristika (úvod) - líčení <p>Výtah</p> <p>Práce s informacemi</p>	<p>OSV - Komunikace</p>

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Literární výchova - 7. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje fikci a skutečnost - rozvíjí abstraktní myšlení, fantazii a představivost - vyhledává a vysvětluje obrazná pojmenování - uvědomuje si hodnotu a význam přátelství - poznává vztahy mezi generacemi - používá literaturu jako zdroj poznání - zhodnotí obraz historie v literatuře - rozlišuje základní literární druhy a žánry a uvádí jejich výrazné představitele - porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování - uceleně reprodukuje přečtený text - uvědomuje si životní vítězství a prohry - zamýšlí se nad překonáváním životních překážek - uvědomuje si význam pozitivního přístupu k životu - rozlišuje různé formy komiky 	<p>Non – sense Poezie Fantasy literatura</p> <p>Téma přátelství a lásky v literatuře</p> <p>Mýty, pověsti, mytologie Cestopis</p> <p>Autobiografická próza</p>	<p>OSV - Komunikace</p>

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Jazyková výchova - 8. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - má přehled o slovanských jazycích - rozlišuje a příklady v textu dokládá hlavní způsoby obohacování slov. zásoby a zásady tvoření slov - porozumí slovům cizího původu a nahrazuje je slovy domácími - spisovně píše a vyslovuje běžně užívaná cizí slova - samostatně pracuje s různými typy slovníků a jazykových příruček - správně třídí slovní druhy - tvoří spisovné tvary slov a vědomě jejich používá ve vhodné komunikační situaci - určí slovesný vid a vidové dvojice - vyhledává a rozlišuje neohebné slovní druhy - využívá příslovečné spřežky - rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí - určuje základní a rozvíjející větné členy a jejich různé typy - rozlišuje hlavní a vedlejší věty - určuje druhy vedlejších vět - rozlišuje významové poměry mezi souřadně spojenými větnými členy a větami - v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovtvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i v souvětí 	<p>Čeština jako jeden ze slovanských jazyků</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovanské jazyky <p>Nauka o slově</p> <ul style="list-style-type: none"> - obohacování slovní zásoby - způsoby tvoření slov - slova přejatá, jejich výslovnost a pravopis <p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy a jejich funkce ve větě, mluvnické významy a tvary slov - skloňování jmen přejatých a cizích jmen vlastních a jejich pravopis - slovesa – vid - příslovce, předložky, spojky, částice, citoslovce <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - věty dvojčlenné a jednočlenné, větné ekvivalenty - zápor - základní a rozvíjející větné členy - několikanásobný větný člen a významové poměry mezi jeho jednotlivými složkami - přístavek - souvětí podřadné a souřadné - druhy vedlejších vět - významové poměry mezi souřadně spojenými větami - složité souvětí - interpunkce v souvětí 	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Komunikační a slohová výchova - 8. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje charakteristiku vnější a vnitřní - výstižně popisuje charakteristické rysy literární postavy - užívá obrazná vyjádření 	Charakteristika literární postavy	OSV - Komunikace
<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje pojmy, fakta, názory, hodnocení - uspořádá informace v textu a s ohledem na jeho účel vytvoří souvislý text s dodržováním mezivětné návaznosti - používá správnou terminologii 	Výklad	MV - Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
<ul style="list-style-type: none"> - vyjadřuje vlastní zkušenosti, názory a postoje vhodnými jazykovými prostředky 	Úvaha	
<ul style="list-style-type: none"> - pojmenuje rozdíly mezi referátem a recenzí - vytvoří s pomocí odborné literatury referát 	Referát a recenze	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Literární výchova - 8. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - uvědomuje si hodnotu a význam bible - používá literaturu jako zdroj poznání - zhodnotí obraz historie v literatuře - rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci a uvádí jejich výrazné představitele - orientuje se v základních uměleckých stylech a zná jejich nejvýznamnější představitele v české i světové literatuře - uceleně reprodukuje přečtený text - popisuje strukturu a jazyk literárního díla - rozlišuje prostředky jazykové a situační komiky - rozlišuje fikci a skutečnost - rozvíjí abstraktní myšlení, fantazii a představivost - interpretuje vlastními slovy smysl díla - formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby - porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování - vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích 	<p>Nejstarší literární památky</p> <p>Středověká lyrika</p> <p>Renesance a humanismus</p> <p>Baroko a klasicismus</p> <p>Z literatury 19. století</p> <p>Humoristická próza</p> <p>Non – sensová poezie</p>	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Jazyková výchova - 9. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - má přehled o jazykových rodinách a slovanských jazycích - seznamuje se s ukázkami slovanských jazyků - orientuje se ve vývoji česk. jazyka - pracuje s různými ukázkami textů literatury starší a současné - rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu - seznamuje se s jazykovědnými disciplínami - samostatně pracuje s jazykovými příručkami - správně vyslovuje hlásky a hláskové skupiny - správně klade přízvuk - dbá na větnou melodii - dodržuje tempo a pauzy v běžné komunikaci - rozlišuje kořen, předpony, přípony, koncovky - rozlišuje způsoby tvoření slov - pracuje s různými typy slovníků - rozlišuje významy základní a přenesené - využívá synonyma - používá správnou terminologii - určuje slovní druhy - skloňuje podst. a příd. jména, zájmena a číslovky - užívá správné tvary frekventovaných přejatých slov - ovládá mluvň. slovesné kategorie - rozlišuje a správně používá neohebné slovní druhy - rozlišuje věty dvojčl., jednočl. a větné ekvivalenty a jejich funkce - rozlišuje souvětí podřadné a souřadné - určuje druhy vedlejších vět - rozlišuje významové poměry mezi souřadně spojenými větnými členy nebo větami - zvládá pravidla interpunkce v složitém souvětí - rozlišuje zvláštnosti větné stavby a vsuvku 	<p>Vývoj českého jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovanské jazyky - vývoj českého jazyka - jazykověda <p>Zvuková stránka jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> - hláskosloví - zvuková stránka věty <p>Nauka o slově</p> <ul style="list-style-type: none"> - stavba slova - způsoby tvoření slov - slova jednoznačná a mnohoznačná - synonyma, antonyma a homonyma - odborné názvy <p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy - jména, jejich druhy a tvary - skloňování obecných jmen přejatých a cizích vlastních jmen - slovesa – třída a vzor - přechodníky - neohebné slovní druhy <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - věty dvojčlenné, jednočlenné, větné ekvivalenty a jejich funkce - souvětí podřadné a souřadné - druhy vedlejších vět - druhy významového poměru mezi souřadně spojenými větnými členy nebo větami - složité souvětí a interpunkce - zvláštnosti ve větné stavbě, vsuvka 	

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Komunikační a slohová výchova - 9. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - orientuje se v různých slohových útvarech a využívá vhodné jazykové prostředky - vypravuje poutavým způsobem scény ze hry, z filmu, ukázky z knihy - uvede rozdíly mluvených a psaných textů - popisuje složitější pracovní postupy a umělecká díla - vystihuje povahu člověka, jeho schopnosti, zájmy a zvláštnosti - rozpozná základní rysy fejetonu - zapojuje se do diskusí na aktuální téma - obhájí své názory výstižnou argumentací - vyjadřuje vlastní zkušenosti 	<p>Slohotvorní činitelé</p> <p>Mluvené a psané texty</p> <p>Funkce textů</p> <p>Komentář</p> <p>Fejeton</p> <p>Rozhovor</p> <p>Úvaha</p>	

ČESKÝ JAZYK A LITRATURA - Literární výchova - 9. ročník

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	UČIVO	POZNÁMKY
<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora - porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování - seznamuje se s divadelní tvorbou založenou na improvizaci, humoru a prolínání forem - orientuje se v české poezii 20.stol. - rozlišuje různé básnické prostředky - rozlišuje lyriku a epiku v básních - popisuje strukturu básní - vlastními slovy interpretuje smysl básní - formuluje své dojmy z četby - přednáší z paměti - seznamuje se s utopií či antiutopií v literatuře - rozlišuje fikci a skutečnost - rozvíjí abstraktní myšlení, fantazii a představivost - interpretuje vlastními slovy smysl díla - zamýšlí se nad nelehkými lidskými osudy - uvědomuje si důležité životní momenty a životní křižovatky - orientuje se v české a světové literatuře 20. století 	<p>Romantismus v české literatuře</p> <p>Legendy českého divadla 20. století</p> <p>Poezie 20. století</p> <p>Písně a písničkáři</p> <p>Utopie, utopistický román</p> <p>Současná česká próza a poezie</p>	